

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0825U001532

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 07-05-2025

Статус: Наказ про видачу диплома

Реквізити наказу МОН / наказу закладу: Наказ №621 від 02.06.2025 р.

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Возчикова Наталія Василівна

2. Nataliia V. Vozchykova

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-0900-4417

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 016

Назва наукової спеціальності: Спеціальна освіта

Галузь / галузі знань: освіта

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Спеціальна освіта

Дата захисту: 15-05-2025

Спеціальність за освітою: Дошкільне виховання. Дефектологія. Логопедія.

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 8289

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, буд. 9, Київ, 01030, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, буд. 9, Київ, 01030, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 14.29.05

Тема дисертації:

1. Формування передкомунікативних та базових комунікативних вмінь і навичок у дітей раннього віку з ускладненнями розвитку
2. Formation of pre-communicative and basic communicative skills and abilities in children of early age with developmental complications

Реферат:

1. Дисертаційне дослідження присвячене проблемі вивчення особливостей формування передкомунікативних та базових комунікативних вмінь і навичок у дітей раннього віку з ускладненнями розвитку. Актуальність проблеми зумовлена відсутністю у спеціальній психолого-педагогічній літературі наукових досліджень, що визначають психолого-педагогічні умови та теоретико-методологічні основи формування передкомунікативних та базових комунікативних вмінь і навичок у дітей раннього віку з ускладненнями розвитку. Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що в структурі комунікативної діяльності вперше виокремлено авторські понятійні категорії «ускладнення у розвитку», «передкомунікативні навички», «базові комунікативні вміння і навички», розкрито їх зміст та складові;

створено діагностичний інструментарій та методику визначення стану передкомунікативних та базових комунікативних вмінь і навичок у дітей раннього віку з ускладненнями розвитку, з урахуванням його критеріїв, показників та рівнів; розроблено програмно-методичний комплекс корекційно-розвиткової роботи з формування передкомунікативних та базових комунікативних вмінь і навичок у означеної категорії дітей; науково обґрунтовано та апробовано методику формування передкомунікативних та базових комунікативних вмінь і навичок з урахуванням виявлених диференційованих особливостей постнатального дизонтогенезу дітей раннього віку з ускладненнями розвитку; визначено послідовні етапи та педагогічні умови формування передкомунікативних та базових комунікативних вмінь і навичок дітей раннього віку з ускладненнями розвитку, що базуються на міждисциплінарному підході до подолання проблеми. Поглиблено і уточнено зміст поняття «комунікативні навички» та складових комунікативного аспекту спілкування; уявлення про онтогенетичні аспекти та особливості формування передкомунікативних та базових комунікативних вмінь і навичок у дітей раннього віку з ускладненнями розвитку. Подальшого розвитку набули положення та наукові підходи до виховання дітей раннього віку; розроблені системи діагностики мотиваційного та комунікативного аспектів спілкування дітей раннього віку; закономірності, принципи, методи та прийоми формування передкомунікативних та базових комунікативних вмінь і навичок у дітей раннього віку з ускладненнями розвитку. Практичне значення роботи полягає у тому, що розроблена та експериментально апробована методика формування передкомунікативних та базових комунікативних вмінь і навичок у дітей раннього віку з ускладненнями розвитку може бути впроваджена в практичну діяльність закладів дошкільної освіти зі спеціальним та інклюзивним навчанням, центрів ранньої соціальної реабілітації, центрів (відділень) комплексної реабілітації дітей з інвалідністю та дітей, які належать до групи ризику щодо отримання інвалідності, центрів раннього розвитку, а також при викладанні фахових курсів у закладах вищої освіти за спеціальністю 016 Спеціальна освіта, а також у підготовці вчителів-логопедів, корекційних педагогів, вихователів, асистентів вихователів, зокрема у системі післядипломної педагогічної освіти. Проаналізовано висвітлення досліджуваного питання у медичній, загальній та спеціальній психолого-педагогічній літературі, уточнено сутність понять «діти з інвалідністю», «діти, які належать до групи ризику щодо отримання інвалідності», «діти з особливостями психофізичного розвитку», «діти з особливими освітніми потребами», «спілкування», «комунікація», «комунікативна діяльність», «комунікативна компетентність», «комунікативна потреба», «комунікативні вміння і навички», проаналізовано методологічні й змістові відмінності в тлумаченні цих понять; визначено критерії, показники та рівні сформованості передкомунікативних та базових комунікативних вмінь і навичок у дітей раннього віку з ускладненнями розвитку; адаптовано діагностичні методики щодо вивчення стану сформованості передкомунікативних та базових комунікативних вмінь і навичок у дітей раннього віку з ускладненнями розвитку та нормотиповим розвитком; досліджено співвідношення результатів констатувального етапу дослідження; проаналізовано особливості комунікативного аспекту спілкування у дітей раннього віку з ускладненнями розвитку; обґрунтовано та розроблено психолого-педагогічне забезпечення процесу формування передкомунікативних та базових комунікативних вмінь і навичок у дітей раннього віку з ускладненнями розвитку; доведено обумовленість порушень розвитку передкомунікативних та базових комунікативних вмінь і навичок у дітей раннього віку наявністю клінічних та патопсихологічних синдромів.

2. The dissertation research is devoted to the problem of studying the features of the formation of pre-communicative and basic communicative skills and abilities in early childhood children with developmental complications. The relevance of the problem is due to the absence in the special psychological and pedagogical literature of scientific research that determines the psychological and pedagogical conditions and theoretical and methodological foundations of the formation of pre-communicative and basic communicative skills and abilities in early childhood children with developmental complications. The scientific novelty of the results obtained lies in the fact that in the structure of communicative activity, the author's conceptual categories of «developmental difficulties», «pre-communicative skills», «basic communicative abilities and skills» were first identified, their content and components were revealed; a diagnostic toolkit and methodology for determining the state of pre-communicative and basic communicative abilities and skills in early childhood children with developmental

difficulties were created, taking into account its criteria, indicators and levels; a program-methodological complex of correctional and developmental work on the formation of pre-communicative and basic communicative abilities and skills in the specified category of children was developed; a methodology for the formation of pre-communicative and basic communicative abilities and skills was scientifically substantiated and tested, taking into account the identified differentiated features of postnatal dysontogenesis in early childhood children with developmental difficulties; the sequential stages and pedagogical conditions for the formation of pre-communicative and basic communicative skills and abilities of young children with developmental complications are determined, based on an interdisciplinary approach to overcoming the problem. The content of the concept of «communicative skills» and the components of the communicative aspect of communication have been deepened and clarified; an idea of the ontogenetic aspects and features of the formation of pre-communicative and basic communicative skills and abilities in early childhood children with developmental complications has been provided. The provisions and scientific approaches to the education of early childhood children have been further developed; systems for diagnosing the motivational and communicative aspects of early childhood communication have been developed; patterns, principles, methods and techniques for the formation of pre-communicative and basic communicative skills and abilities in early childhood children with developmental complications have been developed. The practical significance of the work lies in the fact that the developed and experimentally tested methodology for the formation of pre-communicative and basic communicative skills and abilities in early childhood children with developmental difficulties can be implemented in the practical activities of preschool educational institutions with special and inclusive forms of education, early social rehabilitation centers, centers (departments) of complex rehabilitation of children with disabilities and children who belong to the risk group for disability, early development centers, as well as when teaching professional courses in higher educational institutions in the specialty 016 Special education, as well as in the training of speech therapists, correctional teachers, educators, assistant educators, in particular in the system of postgraduate pedagogical education. The coverage of the issue under study in medical, general and special psychological and pedagogical literature was analyzed, the essence of the concepts of «children with disabilities», «children at risk of disability», «children with psychophysical development features», «children with special educational needs», «communication», «communication», «communicative activity», «communicative competence», «communicative need», «communicative skills and abilities» was clarified, methodological and substantive differences in the interpretation of these concepts were analyzed; criteria, indicators and levels of formation of pre-communicative and basic communicative skills and abilities in early childhood children with developmental complications were determined; diagnostic methods were adapted to study the state of formation of pre-communicative and basic communicative skills and abilities in early childhood children with developmental complications and normotypical development; the correlation of the results of the ascertaining stage of the study was investigated; the features of the communicative aspect of communication in early childhood children with developmental complications have been analyzed

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

- 1. Возчикова Н.В. Онтогенетичні та дизонтогенетичні аспекти формування передкомунікативних та базових комунікативних вмінь і навичок у дітей раннього віку з ускладненнями розвитку. Науковий

журнал Хортицької національної академії. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. Випуск 1(10). Запоріжжя, 2024. С. 96-103. DOI <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2023-10-10>

- 2. Возчикова Н.В. Формування комунікативної діяльності у дітей раннього віку з ускладненнями розвитку як проблема сучасної системи спеціальної освіти. Актуальні питання гуманітарних наук. Випуск 74. Том 1. Дрогобич, 2024. С. 364-368. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/74-1-55>
- 3. Возчикова Н.В. Критерії та рівні сформованості передкомунікативних та базових комунікативних вмінь і навичок у дітей раннього віку з ускладненнями розвитку. Наука і освіта. № 2. Одеса, 2024. С. 3-11. DOI <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2024-2-1>
- 4. Возчикова Н.В. Методичний супровід розвитку передкомунікативних та базових комунікативних вмінь і навичок у дітей раннього віку з ускладненнями розвитку. Věda a perspektivy. № 8(39). Praha, 2024. С. 102-114. DOI [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2024-8\(39\)-102-114](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2024-8(39)-102-114)
- 5. Возчикова Н.В. Теоретико-методологічні засади розвитку комунікативної компетентності у дітей з тяжкими порушеннями мовлення в умовах воєнного стану. Стратегічні орієнтири освіти та реабілітації в 15 умовах воєнного стану та повоєнного часу: проблеми, рішення, перспективи : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції. 26-27 жовтня 2023 р., Запоріжжя, С. 249-251.
- 6. Возчикова Н.В. Науково-теоретичні аспекти формування передкомунікативних та базових комунікативних вмінь і навичок у дітей раннього віку з ускладненнями розвитку. Освітні та культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний науково-інноваційний простір в умовах воєнного часу : збірник тез доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених. 18-19 квітня 2024 р., Запоріжжя, С. 14-16. URL: <https://drive.google.com/file/d/1ZejcmseG0BbhGQ0BBhYCMR1-9yuICc8S/view>
- 7. Возчикова Н.В. Психолого-педагогічні особливості формування передкомунікативних та базових комунікативних вмінь і навичок у дітей раннього віку з ускладненнями розвитку. Інноваційні підходи в освіті та реабілітації дітей з особливими освітніми потребами: збірник наукових праць. – X. : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2024. – С. 25-28. URL: <https://dSPACE.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c4bab263-2978-4747-a387-48d20bb99b02/content#page=26>

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Шульженко Діна Іванівна

2. Dina I. Shulzhenko

Кваліфікація: д.психол.н., професор, 19.00.08

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-8943-497X

Додаткова інформація: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/B-4488-2018>;
<https://scholar.google.com.ua/citations?user=oENg8YsAAAAJ&hl=uk>

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, буд. 9, Київ, 01030, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Чеботарьова Олена Валентинівна

2. Olena V. Chebotarova

Кваліфікація: д.пед.н., старший науковий співробітник, 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-4560-3708

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=SCXS9zcAAAAJ>

Повне найменування юридичної особи: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21560861

Місцезнаходження: вул. М. Берлінського, буд. 9, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Мамічева Олена Володимирівна

2. Olena V. Mamicheva

Кваліфікація: д.психол.н., професор, 19.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-1490-031X

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com/citations?user=szgbuyYAAAAJ&hl=en>

Повне найменування юридичної особи: Державний вищий навчальний заклад "Донбаський державний педагогічний університет"

Код за ЄДРПОУ: 38177113

Місцезнаходження: Вул. Генерала Батюка, будинок 19, Слов'янськ, Краматорський р-н., 84116, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Путров Сергій Юрійович
2. Serhii Y. Putrov

Кваліфікація: д. філ. н., професор, 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-2789-1355

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=yuCJptgAAAAJ>;
<https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57202820401>;
<https://www.webofscience.com/wos/author/record/16303568>

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, буд. 9, Київ, 01030, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Геращенко Світлана Іванівна
2. Svitlana I. Gerashchenko

Кваліфікація: к. пед. н., доцент, 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-7829-9722

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=7o7VBhUAAAAJ>;
<https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=59253690000>

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, буд. 9, Київ, 01030, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Руденко Лілія Миколаївна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Руденко Лілія Миколаївна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Кліваденко Наталія Іванівна

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна